

Seijst 1997-II : bulletin ter bevordering van de kennis van de geschiedenis van Zeist, uitgegeven door de Van de Poll-Stichting

<https://hdl.handle.net/1874/9665>

Seijst

HET TOLHUIS,
staande te Zeist, aan den Woudoubergseken
straatweg nabij de Nieuwe Krakeling,
tot AFBRAAK,
in 3 percelen.
Op dag t
Aanwijz

in na te melden Tolhuis, publiek verkoopen
te heet voor
Gemeind door Anje Mich
loenbakker te Nieuwe
oegewezen aan Nijliff
ngezet door Hendrik
em-ontvanger en meier
szvelaker voor
Gemeind door Anthoni

BULLETIN UITGEGEVEN DOOR DE VAN DE POLL STICHTING

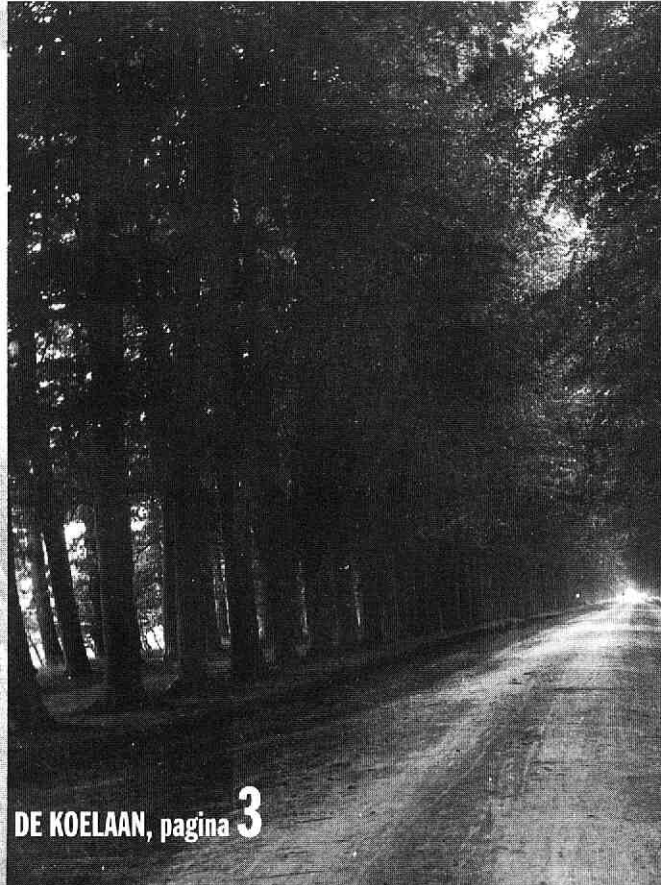
- ◆ Tollen langs de wegen van Zeist, De Koelaan (6)
- ◆ Mijmeringen bij het boek
- ◆ Financieel overzicht over 1996

1997 - II

TOL-TARIEF,

in bij Koninklijk Besluit van 13 October 1835, nr. 110 op
GADASWEG van ZEIST naar het Huis TER HEIDE.

De Faard of Marked	1/2 Gms.
De D. v. d. d. of Peel	0.01
De D. v. d. d. of Waker	0.01
De D. v. d. d. of Vaker, die her den 30 stuk. in een	0.50
van H. v. d. d. of Hand gespannen voor een Rij- of Voertog	0.02
den Rij- of Voertog voor een Rij- of Voertog	0.05
De D. v. d. d. of Rij- of Voertog, gespannen voor een Rij- of Voertog	0.07

DE KOELAAN, pagina 3

Seijst

*Bulletin ter bevordering
van de kennis
van de geschiedenis van Zeist*

ISSN 1383-2867

Verschijnt 4 maal per jaar; 27e jrg., juni 1997,
nummer 2. Drukwerk: Drukkerij Gregorius.
Vormgeving en lay-out: Fr d rik Ruys,
Fr phitophe Prod. Zeist

REDACTIECOMMISSIE

J. Fluitman, voorzitter

J.A. van den Dikkenberg, hoofdredacteur

E. Ruys, vormgever

A. Bal, M. Roeder en N. Vlak

REDACTIEADRES

Nepveulaan 87, 3705 LC Zeist. Aanmeldingen
van nieuwe donateurs of adreswijzigingen
kunnen enkel schriftelijk worden gemeld via
onderstaand postadres.

POSTADRES VAN DE POLL-STICHTING

Postbus 342, 3700 AH Zeist. Giro 384 03 83

BEZOEKADRES DOCUMENTATIECENTRUM

Slot Zeist, Zinzendorflaan 1. Telefoon (030)
692 17 04. Geopend op dinsdag van 10.00 -
12.00 uur en iedere eerste zaterdag van de
maand van 14.00 - 16.00 uur.

3. Tol Koelaan, *Leo Visser*
Tollen langs de wegen van Zeist (6)
7. Financieel overzicht, *C.E.G. ten Houde de Lange*
Jaarverslag van de penningmeester
10. Mijmeringen bij het boek, *Aart de Groot*
Inleiding tot 'De Zeister Broedergemeente'
15. Recensie, *Marcel Roeder*
Recensie van het 'De Zeister Broedergemeente'
19. Recensie, *R.P.M. Rhoen*
Recensie van 'Met de muziek voorop'
21. Boerenschots "Kamp van Zeist", *Jacky van den Dikkenberg*
'Kamp van Zijst' bezongen door huursoldaten'

En verder...

De berichten uit de Van de Poll Kamer,
de actuele ledenstand, verslag van lezingen en
excursies en de activiteitenagenda voor 1997.

Tol Koelaan

Over het bestaan van een tol op de Koelaan worden we ingelicht door de "Memorie of gedetailleerde omschrijving eener vrijwillige en aanzienlijke veiling van vaste goederen" (waaronder het Slot) onder de gemeente Zeist uit 1818. Onder de jaarlijkse revenuen van de Achterlaan van Zeist staat o.a.: "De Tolboom of Barrière op dezelve particuliere weg geplaatst bragt bij verpachting op voor het aanleggen der Straat f20,-"

Aan het bestaan van deze tol kwam een eind in 1830. Op 6 maart 1830 besloten de gedeputeerde staten van Utrecht namelijk aan de heer Jan Elias Huydecoper, ambachtsheer van Zeijst toestemming te geven de Achterweg van Zeijst (de Koelaan) tot gemeenteweg aan te leggen onder de bepaling, dat de weg, welke van Rijnwijk langs de Wulperhorst is lopende en uitkomt bij de hofsteden Hoef (de Tiendweg) in een rechte

lijn moest worden doorgetrokken tot in de Zeijster (Achter)laan, alsmede dat de gehele Zeijster Achterlaan, zowel naar Zeist als naar Bunnik te allen tijde als een tolvrije gemeenteweg moest worden afgestaan en onderworpen aan de schouwen van het gemeentebestuur.

In 1837 komt de tol opnieuw in beeld in een raadsbesluit van 18 juli, luidende als volgt:

“De raad der gemeente Zeist; Overwegende, dat in de loop dezes jaars aanzienlijke kosten zijn besteed aan de verbetering van den weg van Zeijst naar Bunnik, die voor drievierde zijn gevonden uit vrijwillige inteekeningen van die gemeenten en van aanzienlijke ingezetenen in dezelve, terwijl het overige $\frac{1}{4}$ door de provincie zal worden bijgedragen; Dat deze weg thans door bezanding in eenen goede staat is gebracht; Dat jaarlijks, indien hij niet spoedig weder onbruikbaar zal worden, eene belangrijke som tot onderhoud zal vereischen; wordende dezelve, daar de weg eene lengte van 3661 ellen of een uur gaans heeft, op f400,- à f500,- begroot; Dat op de Koesteege of Achterlaan van Zeijst (een gedeelte van bovengemelden weg uitmakende) een tolboom heeft gestaan, behoorende aan den Ambachtsheer van Zeijst, waarvan een tol ten behoeve van denzelve werd gegeven, doch welke sedert eenige jaren niet is ingevorderd geworden; En gelet hebbende op het aanbod van den tegenwoordigen Ambachtsheer van Zeijst, den Hoogwelgeboren Heer J.E. Huydecoper (welke thans in de vergadering tegenwoordig was) om dezen tol aan den voornoemden zandweg af te staan, teneindedeszelfs opbrengst tot onderhoud van dien weg te doen

strekken; en daarbij in aanmerking nemende, dat meergemelde weg in het geheel geen resources heeft en alzoo deszelfs onderhoud ten laste der gemeenten Zeijst en Bunnik zoude komen; Heeft besloten:

Aan de weledele Grootachtbare Heeren Gedeputeerde Staten der provincie Utrecht te verzoeken, de gemeenten Zeijst en Bunnik autorisatie tot herstelling van den bovengemelden tolboom en tot heffing van tolgregt aan denzelven te verleenen, zullende hetzelve tolgeld, even als van ouds bedragen: Voor elk paard, los of vooreen rijtuig f0,05 cents en voor elk paard gespannen voor een mallejan of langwagen het dubbel of f0,10 cents. Gedaan te Zeijst op dato als boven en door den gemeenteraad met den Ambachtsheer ondertekend.

Huydecoper van Zeijst,
F.N. van Bern, P.H. Brouwer, C.P. Fries,
H. Blanken, F.A. Snellen, C. van Vulpen
C.H.W. Verbeek.

Uit de woorden van het raadsbesluit “dat deze tol enige jaren niet ingevorderd is geworden” blijkt, dat Huydecoper zich

aan de bepaling van het besluit van de gedeputeerde staten heeft gehouden. Toch blijft dan de vraag hoe hij “de tol aan voornoemde zandweg kon afstaan”, terwijl hij geen recht had om die tol te heffen. Hoe hetzij, de gedeputeerde staten maakten er geen probleem van. Zij adviseerden positief op het verzoek om tot tolgeldheffing te mogen over gaan. Bij koninklijk besluit van 27 oktober 1837, nr. 2 werd aan de commissie van administratie over de weg van Zeist naar Bunnik concessie verleend voor de tijd van vijf jaar. Aangezien de tol op grondgebied van Bunnik kwam te staan en dus niet valt onder Tollen op wegen in Zeist komt de verdere geschiedenis van deze tol hier niet aan de orde. Maar nu het begin van deze tol hier werd behandeld wil ik u toch het eind van deze tol niet onthouden. Op 5 april 1906 nam de gemeenteraad van Bunnik het initiatief tot de opheffing. Op 6 april 1906 schreven burgemeester en wethouders van Bunnik aan de gemeenteraad van Zeist, dat zij meenden in het belang van hun gemeente te werken door te trachten te komen tot opheffing van de tolgeld-

heffing op de weg van Bunnik naar Zeist.

In de brief werden een aantal bezwaren opgesomd van inwoners van Bunnik, zoals melkboeren, die 's zomers vier maal per dag tolgeld moesten betalen à f0,02 per hond.

Slagers, die veel klanten hadden in Zeist moesten vier maal per dag f0,10 betalen voor hit en kar, terwijl ze soms ook nog vaak per velocipede f0,02½ per keer moesten betalen. Landbouwers, die paarden moesten laten beslaan meden Bunnik, de veearts moest aanzienlijke kosten maken bij de uitoefening van zijn beroep en Bunnikse fruithandelaren waren er huiverig voor om boomgaarden aan de Zeister zijde van de tol te pachten. Burgemeester en wethouders van Bunnik waren overigens van mening, dat het onderhoud van het Zeister gedeelte van de weg niet meer zou gaan kosten dan de f100,- subsidie, die de gemeente Zeist jaarlijks toekende aan de commissie van administratie over de weg van Zeist naar Bunnik. Dat laatste argument had de doorslag moeten geven, maar dat lukte niet. Burgemeester en wethouders van Zeist schreven op 30 mei 1907 terug,

dat de jaarlijkse kosten geen f100,- f440,32 zouden bedragen. Ze vonden daarom geen vrijheid de raad voor te stellen aan de voorgestelde regeling mee te werken, tenzij de gemeente Bunnik bereid zou zijn aan Zeist een jaarlijkse bijdrage te verlenen in de kosten van het onderhoud van het in Zeist gelegen gedeelte van de weg. Daar voelde het college van burgemeester en wethouders van Bunnik natuurlijk niet voor.

Bunnik zocht toen maar steun bij de provincie Utrecht met het gevolg, dat gedeputeerde staten van Utrecht op 13 augustus 1907 aan de Gemeente Zeist schreven, dat Bunnik hen in kennis gesteld had van de gevoerde correspondentie over de afschaffing van de tol op de weg van Zeist naar Bunnik. Omdat gedeputeerde staten de gemeente Bunnik graag wilden steunen in haar poging tot afschaffing van de tol hadden zij de hoofd-ingenieur van de provinciale waterstaat eens laten uitrekenen wat het onderhoud van de weg zou moeten kosten. Volgens zijn berekening zou dat slechts f0,12 cent per meter per jaar zijn.

Maar Zeist gaf zich niet zo gauw gewon-

nen. De kosten van onderhoud van de weg mochten gedurende de jaren 1902 tot 1906 dan wel f0,12 per strekkende meter hebben bedragen, dit zou afschaffing van de tol wel eens danig kunnen veranderen.

Wij vrezen dat de kosten aanmerkelijk hoger zullen blijken te zijn, daar bij overname van de weg door de gemeenten en bij afschaffing van de tol, wat ongetwijfeld toeneming van het verkeer ten gevolge zal hebben (ook de militaire macht m.n. de veld-artillerie zou dan van de weg gebruik gaan maken) aan het onderhoud veel hoger eisen zouden worden gesteld, aldus burgemeester en wethouders in een brief van 28 augustus 1907 aan gedeputeerde staten. In dezelfde brief schreven zij, dat bij hun de vraag was gerezen of er voor het college van gedeputeerde staten geen termen zouden kunnen bestaan te willen bevorderen, dat ten behoeve van het onderhoud van de weg een jaarlijkse bijdrage uit de provinciale fondsen werd toegekend. Een goed onderhoud van de weg was toch niet alleen voor de inwoners van Zeist en Bunnik van belang, daar ook inwoners van an-

dere gemeenten van de weg gebruik maakten. Waarom zou het onderhoud dan ook niet veel meer als van provinciaal belang moeten worden aangemerkt? De provincie voelde zich niet geroepen daaraan mee te werken en liet de gemeente Zeist weten, dat zij in 1908 ongunstig zou adviseren op een verzoek om verlenging van de tolconcessie. Het gevolg zou zijn, dat de commissie van administratie haar taak als beëindigd zou beschouwen, waarna het onderhoud van de weg vanzelf ten laste van de gemeente zou komen. Dat gaf blijkbaar de doorslag, want burgemeester en wethouders stelden op 4 november 1907 de raad voor hen te machtigen aan gedeputeerde staten te berichten, dat de gemeenteraad bereid was bij opheffing van de tol, het onderhoud van het in Zeist gelegen weggedeelte ten laste van deze gemeente te brengen. In de raadsvergadering van 21 november 1907 werden er niet veel woorden aan besteed. In de notulen is het volgende vermeld over dit voorstel: *"De heer Blooker zegt zich over het voorstel te verheugen, omdat daarmee beoogd wordt hetgeen hij al vaak gewenscht heeft. Spreker*

zegt, dat tolln uit den tijd zijn; de regeering schaft ze af en Gedeputeerde Staten haten ze en ook de gemeenten moeten ze z.i. afschaffen. Spreker acht het van het grootste belang dat de verkeerswegen, zowel te land als te water vrij zijn, omdat het aderen zijn, waardoor het verkeer leeft. Het voorstel van B. en W. wordt daarna in stemming gebracht en aangenomen met algemene stemmen."

De gemeenteraad van Bunnik was uiteraard ingenomen met het raadsbesluit van Zeist en besloot op 18 februari 1908 aan de gemeente Zeist voor te stellen de op 31 december 1908 aanwezige geldmiddelen van de commissie van administratie van de grintweg van Zeist naar Bunnik tussen deze gemeenten te verdeelen. Elke gemeente zou dan aanspraak hebben op zoveel delen als er lengte meters binnen haar grenzen vielen. Na een in augustus 1908 gehouden meting bleek de hele weg 3.835 meter lang te zijn, waarvan 1.575 onder Bunnik en 2.260 onder Zeist. Er werd keurig een contract opgemaakt tussen de gemeente Zeist en de commissie van administratie, waarin werd vastgelegd, dat aan Zeist

2.260/3.835 zou worden afgedragen van het saldo dat de rekening over 1908 mocht aanwijzen. En daarmee waren de laatste formaliteiten geregeld. De Weekbode voor Zeist, Driebergen en Omstreken wijdde er op 30 december 1908 het volgende berichtje aan:

"De tol bij de brug te Bunnik wordt 1 januari opgeheven. Zeer ten gerieve vooral van neringdoenden, die met hondenkar of rijwiel daar dikwijls passeeren."

Leo Visser

GERAADPLEEGDE BRONNEN

Gemeente-archief Zeist. Notulen van de gemeenteraad van 19 mei 1830-13 oktober 1851. Notulen van de gemeenteraad van 1907. Ingekomenen/uitgaande stukken: AGENDA 1830.

Stukken betreffende de aanleg, verbetering en onderhoud van wegen met bijkomende werken: Koelaan, 1906-1933. ARCHIEF VAN DE COMMISSIE VAN ADMINISTRATIE van de weg van Zeist naar Bunnik, 1850-1909.

Memorie of gedetailleerde omschrijving eener vrijwillige en aanzienlijke veiling van vaste goederen, gelegen onder de gemeente van Zeijst, PROVINCIE UTRECHT, 1818.

Financieel overzicht

De contributies van de donateurs zijn in 1996 andermaal gelukkig enigszins gestegen ten opzichte van het voorgaande jaar en dan was begroot. De donateurs drukken met hun bijdragen hun waardering uit voor hetgeen het genootschap verricht. Het afgelopen jubileumjaar bruijste het binnen ons genootschap van de activiteiten. Het jubileum werd gevierd en een tweetaal boeken (Bronnen Geschiedenis van Zeist, Kadastrale Atlas) waarmee wij nauw betrokken waren, werden gepresenteerd. Een geheel nieuwe en op professionele wijze vervaardigde folder werd gedrukt. De drukwerken en activiteiten hadden zonder de financiële ondersteuning van verschillende instellingen niet gerealiseerd kunnen worden. Met name willen wij onze erkentelijkheid uitspreken voor de in het afgelopen jaar en voorliggende jaren ontvangen steun voor de voorbereiding en realisatie van

DEBET		BALANS PER 31 DECEMBER 1996		CREDIT	
VASTE ACTIVA	1.007,99	EIGEN VERMOGEN			
<i>(inventaris = waarde kopieermachine)</i>		Kapitaal		10.135,17	
RESERVE, Algemeen	2.000,00	VLOTTENDE ACTIVA			
		- Kruisposten		1.000,00	
VLOTTENDE ACTIVA, Liquide middelen		KORTLOPENDE SCHULDEN			
- Kas	48,05	- Crediteuren		271,50	
- Rabobank	5.526,84	<i>(nog te betalen declaratie secretaris)</i>			
- Giro	615,94	- Reserveren crediteuren		22.300,00	
- Leeuwrekening	15.450,41	<i>(drukkosten bulletin en kadastrale atlas)</i>			
- Plusrekening	2.700,00	Saldo lopend boekjaar		9.733,56	
KORTLOPENDE VORDERINGEN					
- Vooruitbetaald	1.000,00				
- Nog te ontv. <i>Kadastrale Atlas</i>	9.000,00				
- Voorraad Gemeente Zeist	1.950,00				
- Voorraad diversen	3.641,00				
- Voorraad Groei en B.	500,00				
Balanstotaal	43.440,23	Balanstotaal		43.440,23	

RESULTATENREKENING OVER 1996

ONTVANGSTEN	1995	1996	UITGAVEN	1995	1996
Contributies	20.815,50	23.421,95	Lezingen (zaalhuur)	3.204,92	1.157,20
Verkoop boeken	1.928,00	851,00	Drukkosten bulletin (begroot)	6.500,00	11.135,67
Diverse verkopen	-	905,85	Porti bulletin	1.372,10	1.176,18
Omzet deel III Bronnen Gesch. Zeist	-	1.420,00	Enveloppen bulletin	998,75	-
Omzet Kadastrale Atlas	-	9.079,00	Huur Van de Poll-kamer Slot zeist	7.125,13	7.252,37
Rente bank/giro	306,53	478,84	Overige huisvestingskosten	252,60	163,20
Subsidie Gemeente Zeist	12.992,00	13.386,85	ALGEMENE KOSTEN		
Subsidie deel III Br. Gesch. Zeist	-	2.500,00	- Kantoorbenodigdheden	826,67	1.148,03
Contribuant v/h leven	-	2.700,00	- Kosten Kadastrale Atlas	-	13.711,80
Tijdelijke huur	-	2.000,00	- Bronnen Gesch. van Zeist	-	8.030,00
Jubileum bijdrage	-	1.900,00	- Kopieerkosten	336,30	624,68
Schenkingen	197,10	25,00	- Contributies/abonnementen	210,00	580,20
Porto ontvangsten	-	12,00	- Porti	737,44	913,75
Bijz. lasten (overboeking fondsen)	-	7.896,09	Kosten jubileum	-	1803,25
Betalingsverschillen	-	0,58	Verzekeringen	1.425,78	1.533,78
Saldo verlies	28.910,26	-	Administratiekosten	7.794,17	3.601,90
			Bestuurskosten	2.767,59	448,35
			Algemene kosten diversen	-	2.326,00
			Afschrijving inventaris	1.000,00	-
			Afschrijving voorraad boeken	30.000,00	-
			Bankkosten	104,75	45,04
			Representatie, reclame en div. kosten	493,19	1.192,20
			Saldo winst	-	9.733,56

de genoemde projecten. In dit kader noemen wij in het bijzonder de Gemeente Zeist, het Anjer Fonds te Utrecht, het Laméris Fonds te Utrecht en de De Monté Verloren Stichting. In de cijfers hebben wij getracht nog meer dan voorheen de verschillende kosten en baten tot uitdrukking te brengen. Besloten werd om de afzonderlijke fondsen op te heffen. Daarvoor in de plaats is een strakere budgettering gekomen. U mist de post afschrijving inventaris. Het werd juist geacht daadwerkelijk een reserve op te bouwen voor het geval er weer een nieuw kopieer-apparaat aangeschaft moet worden (zie balans vaste activa en algemene reserve). Het ligt in de bedoeling zulks in de toekomst ook voor andere t.z.t. te vervangen zaken te gaan doen zodra de middelen zulks toelaten.

C.E.G. ten Houte de Lange

BEGROTING 1997			
INKOMSTEN		UITGAVEN	
- Contributies donateurs	25.000,00	Commissie Bulletin	11.800,00
- Verkoop boeken	2.000,00	- Drukkosten	9.000,-
- Incidentele baten	1.000,00	- Porti	12.000,-
- Tekort	17.600,00	- Etiketten/onkosten	1.600,-
		Comm. Collecties	3.000,00
		Comm. Audiovisuele Coll.	4.450,00
		Comm. Exposities	2.000,00
		Comm. Lezingen/Excursies	2.500,00
		<i>(voornamelijk zaalhuur)</i>	
		Commissie Publicaties	500,00
		Onderzoek Bronnen GvZ	2.500,00
		Algemene kosten	1.000,00
		<i>(reserveringen)</i>	
		Bestuurskosten	475,00
		Vrijwilligerskosten	4.500,00
		Administratie	3.800,00
		<i>(boekhouding + ledenadministratie)</i>	
		Huur Van de Poll-kamer, Slot	7.250,00
		Overige huurvestingskosten	175,00
		Verzekeringen	1.650,00
Totaal	45.600,00	Totaal	45.600,00

Aart de Groot is historicus en bracht samen met Paul Peucker het boek uit 'De Zeister Broedergemeente, 1746/1996', een uniek naslagwerk over de Moravische broeders die tweeënehalve eeuw geleden in Zeist neerstreken. Hieronder volgen enkele mijmeringen.

Mijmeringen bij het boek...

"Ik wenste een echgenoot te hebben, indien het de wil des heeren is welke behoort tot die gemeente die door Christus is verlost en uit dankbaarheid daarvoor haar geheele handel en geheel haar leeven rigt naar zijnen geopenbaarden wil". Aldus schreef een zekere F. Paridon uit Delft op 24 maart 1838 aan de predikant van de Evangelische Broedergemeente te Zeist, ds. J.W. Verbeek. Wel behoorde Paridon niet tot

de Broedergemeente, maar hij voelde zich kennelijk met haar verwant. En nu hij op zoek was naar een levensgezellin, meende hij dat hij wel een beroep mocht doen op die gemeente, die naar hij kennelijk had gehoord - voor trouwlustigen door middel van het lot de ware wist aan te wijzen. Paridon had waarschijnlijk in eigen omgeving op zijn zoektocht al eens teleurstellingen opgelopen, hij stelde

immers hoge eisen:

*“Dit is datgene wat ik gaame in eenen echterstaat wenste: een vrouw den heere vreezende, nederig, zagtmoedig, gewillig en bekwam tot al het vrouwen werk en die des Heeren woord als een wet voor alles eerbiedigt”.*¹

Toen ik bezig was met het archiefonderzoek ter voorbereiding van mijn overzicht van de Broedergemeente in de vorige eeuw, stuitte ik tussen de honderden brieven die bewaard zijn gebleven, ook op dit epistel. De geschiedenis vermeldt niet of ds. Verbeek deze vrijgezel heeft kunnen helpen. Ook al had Paridon veel vertrouwen in de Broedergemeente, met het werpen van het lot gingen de hernhutters toch niet zo vlot om als hij dacht. Zou hij het voor het vergroten van zijn huwelijkskans hebben overgehad, lid te worden, gesteld het onwaarschijnlijke geval dat ds. Verbeek hem dat zou hebben gevraagd? Ik heb een notitie gemaakt over deze brief, maar toen ik mijn gegevens ging uitwerken heb ik er geen gebruik van gemaakt. Heel veel aantekeningen heb ik bij nader inzien ongebruikt gelaten. Het broedergemeente-archief is een goudmijn, maar

wanneer het aankomt op het samenstellen van een goed leesbaar boek, zul je je moeten beperken.

Een andere brief: Op 28 januari 1924 wendde de bekende ds. J.H. Gunning J.Hzn. die toen de hervormde gemeente van Serooskerke diende, zich tot zijn broedergemeentecollega W.S.Reichel. “Pniel-Gunning” zo genoemd naar het veel gelezen blad dat hij redigeerde - was net 66 jaar geworden en hoopte nu spoedig met emeritaat te kunnen gaan. Maar hoe zijn verdere levensweg dan zou lopen, wist hij niet. In zijn onzekerheid vroeg hij om Reichels voorbede. De Broedergemeente was hem bijzonder lief geworden om allerlei redenen zoals het eerder ook al met zijn vader, prof. dr. J.H.Gunning jr., het geval was geweest. Misschien zou Gunning haar als emeritus nog van dienst kunnen zijn? En dan schrijft hij, keurig in het Duits (want dat was immers de voertaal op de pleinen): *“Mit meiner grossen Bibliothek von 8000 Banden, die ich so gerne zusammen nachliesse, wo sie am besten gebraucht werden kann, nach meinem Tode, suche ich eine letzte Wohnung ehe man mich zu Grabe tragt, wo*

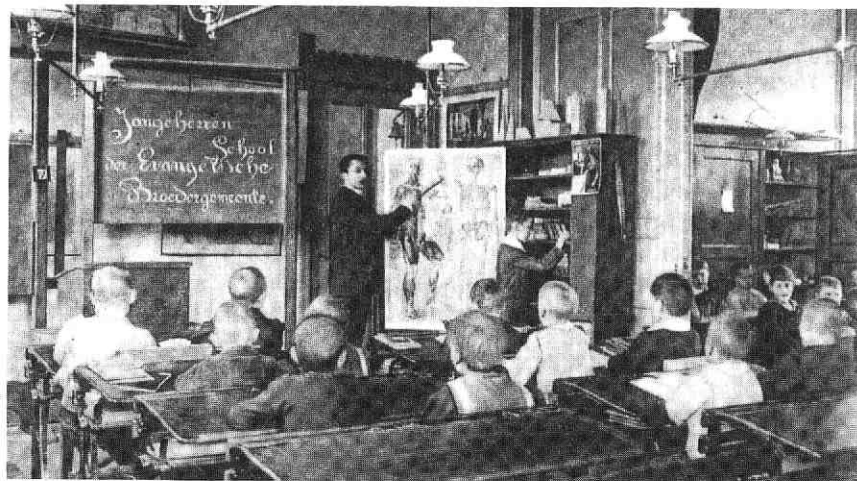
*ich noch fur suchende und unruhige Menschenherzen zu einige Hilfe sein kann”.*²

In zijn autobiografie³ zwijgt Gunning over de in deze brief geuite verlangens. Misschien waren ze maar een opwelling geweest. Hij is als emeritus in Bilthoven gaan wonen, in *“een mooi en geriefelijk huis”* waar hij hopelijk ook al zijn boeken kwijt kon (de collectie is nog bij zijn leven naar de Utrechtse universiteitsbibliotheek gegaan). Of hij uit Bilthoven nog wel eens naar het Broeder- en Zusterplein kwam om ervan te dromen dat hij hier zijn laatste levensjaren doorbracht? Hij zou trouwens niet de eerste en ook niet de laatste zijn geweest die om een woning op de pleinen toenadering tot de Broedergemeente zocht, zoals het tot op heden ook gebeurt om een vrouw te vinden.

Ook in het geestelijk leven spelen heel gewone menselijke factoren een rol. Als ik ons boek, nu het klaar is, nog eens ter hand neem, vraag ik me af, in hoeverre wij, auteurs en redactie, de geschiedenis van deze toch wel een beetje aparte kerk recht hebben gedaan en de lezers een

verantwoord totaalbeeld hebben gegeven. Paridon en Gunning komen er niet in voor, al stonden ze in hun verlangens heus niet alleen. Is alles wat wel is vermeld, inderdaad van belang geweest in de geschiedenis van de afgelopen twee en halve eeuw? Waar ligt de grens tussen het typerende en het toevallige, tussen het wezenlijke en het anecdotische?

Toen wij als gedenkboekcommissie van de Oudstenraad van de Broedergemeente drie jaar geleden de opdracht kregen om een gedenkboek samen te stellen, hadden we al vrij snel een mooi concept. Moeilijker was het auteurs te vinden. Het blijkt dat je steeds voor onverwachte situaties komt te staan. Dr. Paul Peucker en ik, die met de redactie werden belast, zijn bijzonder dankbaar voor alle ondervonden medewerking. Voor diverse onderwerpen hebben we deskundigen bereid gevonden een bijdrage te leveren. Medewerking hebben we eveneens in ruime mate gekregen van archieven en bibliotheken. In het bijzonder moeten worden genoemd het Uniteitsarchief in Hermhut en het Rijksarchief in Utrecht, waar het Zeister

De Jongensschool van de Broedergemeente aan het begin van deze eeuw.

COLLECTIE BROEDERGEMEENTE ZEIST

broedergemeente-archief is gedeponcerd. Zo kon dan voor het eerst de gehele geschiedenis van deze gemeente worden beschreven, wat met vier hoofdstukken van Peucker de eerste helft van het boek vult. In de andere helft hebben we aan enkele onderwerpen daaruit nog eens bijzondere aandacht willen geven.

Van meet af hebben we ernaar gestreefd een boek uit te geven, dat ook

door hen die niet tot de Broedergemeente behoren, graag zou worden ter hand genomen. De Broedergemeente heeft zich bij tijden, met name in de vorige eeuw, wat in een hoekje teruggetrokken, maar ze neemt in het geheel van de Zeister geschiedenis toch een duidelijke plaats in. Ik hoop dat de 'couleur locale' van het boek de Zeistenaren aanspreekt. Zeker over de historie van het

Slot en de bedrijven op en om de pleinen worden er in de bijdrage van drs. Huib Leeuwenberg belangwekkende bijzonderheden gegeven. Uit het hoofdstuk van Hen van den Bosch valt op te maken hoe het vooral de muziek was, waardoor met het dorp banden zijn ontstaan. Ons stukje over het onderwijs is achteraf bezien - wat teveel een kroniek gebleven, maar wel kan er uit blijken dat de herrnhutterscholen een opvallende plaats in het Zeister onderwijspectrum hebben gehad.

In ieder geval is de naam Zeist via de Broedergemeente en het wereldwijde zendingswerk van de herrnhutters nationaal en internationaal bekend geworden, niet het minst ook in Suriname.

De missioloog ds Hartmut Beck heeft er een boeiend hoofdstuk aan gewijd. Ga maar eens kijken op de 'Godsakker' naar de op de grafstenen vermelde namen van de geboorteplaatsen van hen die hier begraven liggen; ze zijn uit meer dan veertig landen afkomstig. Onder de oudste graven zijn er ook van zogenaamde Moravische Broeders die aan het begin

Zelfs het zegel van de broedergemeente, ontworpen omstreeks 1830, is onlangs gerestyled. Hieronder de nieuwe variant.

Predikant Helmut Bintz wijst Koningin Juliana de weg door het Zusterhuis. Op de achtergrond de toenmalige burgemeester van Zeist, mr. Korthals Altes.

FOTO H. HASEWINKEL

van de hernhutter beweging hebben gestaan. In het inleidend hoofdstuk van ds. Helmut Bintz over het ontstaan en het wezen van de Broedergemeente is de relatie met Tsjechië uit de doeken gedaan.

Bij alles wat we uit de geschiedenis graag wilden meedelen, is de ontwikkeling van het geestelijk leven enigszins te kort gekomen, denk ik. Waarom en waardoor is die Broedergemeente een zelfstandige kerk geworden en gebleven, tot op heden? In het laatste hoofdstuk, van de hand van de vorige broedergemeentepredikant Christoph Reichel (in juli 1996 naar Stuttgart vertrokken) komen de huidige problemen van geloof en kerk expliciet aan de orde. Ook in de voorbije eeuwen leefden zulke vragen, maar toch is elke tijd weer anders. Ik heb het zelf heel duidelijk gemerkt toen ik aan de hand van de 'levenslopen' die van elke broeder en zuster bewaard worden, probeerde na te gaan, hoe de vorige generaties hun geloof beleefd hebben. Oudtijds was voor de hernhutter de persoon van Jezus het middelpunt, zo sterk als wij het ons nu nauwelijks meer kunnen indenken.

De merkwaardigste uitingen van het hernhutter geloofsleven vind je in de zogenaamde 'Sichtungszeit' omstreeks het midden van de achttiende eeuw, toen de verering van Jezus en zijn wonderen op een barokke manier overdreven werd. Hoeveel in het broedergemeente-archief ook is bewaard, uit deze periode is toch wel het een en ander verdonkere-maand. Men schaamde zich er later voor. Leeuwenberg is het desondanks gelukt ons een kijkje te geven in de Zeister 'Sichtungszeit'. Als je dit hoofdstuk leest, kun je begrijpen dat de hervormden (gereformeerden) uit die tijd schrokken van de dweperij die uit Herrnhut en Herrnhag naar Zeist overwaaide.

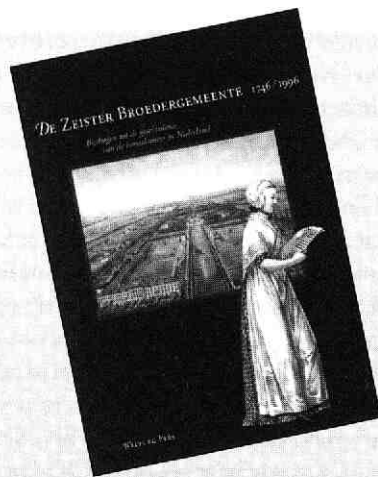
Deze crisis kon al spoedig overwonnen worden. Ook later deden zich telkens wel de nodige problemen voor, die ook al schenen ze soms onoplosbaar, toch opgelost konden worden. Ongetwijfeld de moeilijkste periode waren de jaren '40-'45. Peucker heeft nuchter en objectief beschreven welke geestelijke, financiële en materiele noden het bestaan van de Broedergemeente bedreigden. De toenmalige (Duitse!) predikant, ds. Th.

Sieborger, heeft zich op bewonderenswaardige wijze ervoor ingezet, de eenheid van de gemeente te bewaren. Hij sprak er zelf later niet graag over. Ook hier weer de vraag: wat noemen we, wat niet? Hoe dichterbij we bij het heden komen, hoe moeilijker die vraag te beantwoorden is. En wat te zeggen van onze eigen generatie? We moeten dat maar aan een volgend jubileumboek overlaten.

Aart de Groot

GERAADPLEEGDE BRONNEN

- ① RIJKSARCHIEF UTRECHT, archief Evang. Broedergemeente Zeist, inv. nr. 1128: *brieven aan de predikant*.
- ② RAU, ARCHIEF EBG, inv. nr. 1128.
- ③ J.H. Gunning J.Hzn., *Herinneringen uit mijn leven*, uitgegeven door A. BROM JR., 2e druk, Amsterdam (z.j.). Het boek heeft twee motto's, beide uit de hernhutter traditie.

De Zeister Broedergemeente 1746-1996. Bijdragen tot de geschiedenis van de hermhutters in Nederland. Onder redactie van Aart de Groot en Paul Peucker., UITGEVERSMATSCHAPPIJ WALBURG PERS, ZUTPHEN 1996, 256 blz, 125 illustraties, f 49,50, ISBN 90.6011.973.8 (Met medewerking van Hartmut Beck, Helmut Bintz, Ben van den Bosch, Ruib Leeuwenberg en Christoph Reichel).

Uniek naslagwerk Broedergemeente

Waarschijnlijk was het wel de Evangelische Broedergemeente, die meer dan iets anders Zeist bekendheid verleende buiten de eigen stadsgrenzen en zelfs buiten de landsgrenzen. Zo bezochten in de tweede helft van de achttiende eeuw leden van de Stadhoudelijke familie bijna ieder jaar vanuit Soestdijk de Herrnhutter nederzetting te Zeist. Op 5 juli 1814 was het de beurt aan de Russische Tsaar Alexander I, die een dienst bijwoonde in de kerkzaal van de Broedergemeente waar een speciaal voor deze gelegenheid gecomponeerde cantate werd uitgevoerd. Nog veel meer belangrijke en minder belangrijke bezoekers uit binnen- en buitenland bezichtigden zowel in de achttiende als wel de negentiende eeuw de gebouwen rond de pleinen waaronder vooral de kerkzaal, het

Broederhuis en het Zusterhuis. Door wat werden al die bezoekers aangetrokken? Niet alleen door de diensten van de Broedergemeente met hun voor het toenmalige Protestantse Nederland opvallend melodieuze gezangen; maar ook door de in het oog springende levenswijze van de Broeders en Zusters, die in een streng geordende gemeenschap de wereldlijke en religieuze sferen van het leven zoals het wonen, werken, opvoeden, het gebed en de kerkgang nauw met elkaar wilden verbinden in het teken van een gemeenschappelijk doel 'de dienst aan de Heiland'. Zo trok de economische zelfverzorging op godsdienstige basis, waarbij zeker in de aanvangstijd de ambachtelijke bedrijven en winkels van de gemeenteleden de uitgaven van de Broedergemeente zoveel mogelijk dekten, de belangstelling van nogal wat Ne-

derlanders en niet-Nederlanders. Hiernaast richtte de aandacht zich ook op de wat meer uiterlijke kanten van het leven in die voor velen enigszins buitenissige geloofsgemeenschap. Wij hebben het hier over het gebruik van de Duitse taal in de gemeente en over de kleding van de Herrnhutters m.n. het witte kapje de 'Haube' dat door alle Zusters werd gedragen.

Dit alles en nog veel meer staat in een boek dat eind vorig jaar ter gelegenheid van het 250-jarig bestaan van de Evangelische Broedergemeente Zeist is verschenen. Dit mooi geïllustreerde en over het algemeen goed geschreven boek is het eerste overzichtswerk tot nog toe van de geschiedenis van de Zeister Broedergemeente.

Met als hoofdauteurs Dr. Aart de Groot, oud-docent aan de faculteit der Godgeleerdheid van de Rijksuniversiteit te Utrecht en Dr. Paul Peucker, werkzaam in het archief van de Broederuniteit te Herrnhut in Duitsland, behandelen in een dertiental

DE
DAAGLYKSCH
WOORDEN
DER
EVANGELISCHE
BROEDER-GEMEENTE
VOOR HET JAAR
1790.

Te ZEIST,
By DANIEL WEBER, en
Te AMSTERDAM,
In het Huis HINLOOPEN, in de
Haarlemmer Houttuinen.

Het voorblad van de Nederlandse uitgave van dagteksten. Tegenwoordig verschijnt het boekje in 43 talen.

UIT RAU, BIBLIOTHEEK EBG

hoofdstukken verschillende schrijvers van binnen en buiten de Broedergemeente, uit Nederland en Duitsland de 250-jarige geschiedenis van deze gemeente.

Zonder een opsomming te geven van wat er kort in elk van die dertien hoofdstukken staat, wil ik verder toch nog ingaan op de in dit boek beschreven geschiedenis. Niet weg te denken voor zowel de Broedergemeente in Zeist als de Broederuniteit (naam algemene organisatie van de verschillende Broedergemeenten) in haar gehele verspreidingsgebied is de rol van haar visionaire stichter Graaf Nicolaus Ludwig von Zinzendorf (1700-1760). Graaf Von Zinzendorf wilde in wezen geen nieuwe kerk oprichten, maar stond veeleer invloed door meerdere religieuze richtingen zoals het orthodoxe Lutheranisme, het Piëtisme en het Moravische Broederschap een opwekkingsbeweging voor binnen de bestaande kerken. Hij beoogde met zijn Broedergemeenschap vooral de andere kerken te inspireren om in plaats van vast te houden aan grote leerstelling zich

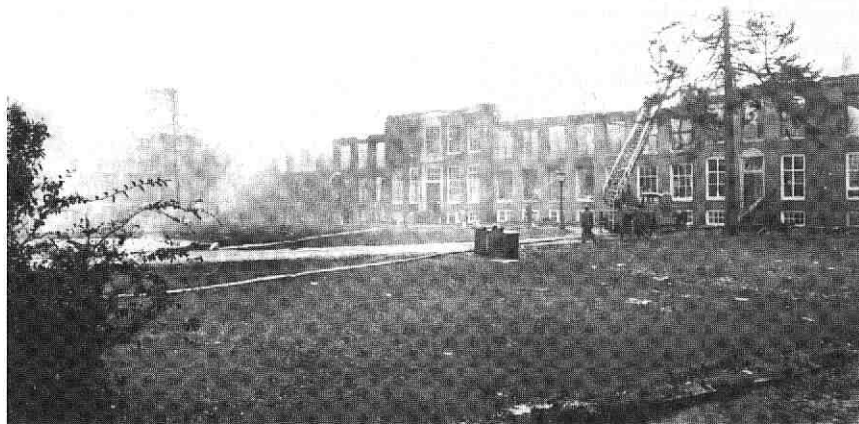
veel meer te richten op de verering van Jezus Christus. Dat de Broedergemeente toch uitgroeide tot een zelfstandig kerkgenootschap lag echter aan de afwerende houding van de Lutheraanse kerken en wat betreft Nederland vooral die van de Nederlands Gereformeerde Kerk. Zeker in het midden van de achttiende eeuw voerden verschillende Gereformeerde kerkeraden en Provinciale Synoden een heftige polemiek tegen de Herrnhutters.

Een hoogtepunt hierbij vormde het herderlijk schrijven van de Amsterdamse kerkeraad in 1738, waarbij gewaarschuwd werd tegen de 'gevaarlijke dwaalingen van de Herrnhutters. De Gereformeerden ergerden zich met name aan de ruimdenkendheid van de Broedergemeente, die leden van verschillende confessies in de eigen kring opnam zonder van hen te vragen zich van hun kerk los te maken. Kon dit ook niet voor Katholieken gelden, die in die tijd nog als de doodsvijanden van het Protestantisme werden gezien. De vestiging van een Broedergemeente in Zeist had te maken met deze vijandige houding van de Gere-

formeerde Kerk. Voor de oprichting van de Zeister gemeente beschikten de Herrnhutters in de Nederlandse Republiek al sinds enkele jaren over een eigen nederzetting nl. s-Heerendijk deze naam heeft overeenkomstige betekenis als die van het Oostduitse Herrnhut vlak bij IJsselstein aan de Hollandse IJssel.

Prinses Maria Louise weduwe van de

Friese Stadhouder Johan Willem Friso, die het gezag uitoefende over de Baronie IJsselstein, begon onder druk van de Gereformeerde Kerk de Broedergemeente van 's-Heerendijk steeds meer tegen te werken. De Herrnhutters besloten tenslotte in 1744 hun gemeente uit 's-Heerendijk weg te halen en voor haar 'elders een nieuwe vestiging te zoeken.

De omvangrijkste brand die Zeist ooit heeft gekent, vernietigde het broederhuis in de nacht van 27 op 28 oktober 1967. Dankzij de meterslange gangen die de panden met elkaar verbonden, kon het vuur razendsnel om zich heen grijpen.

FOTO BROEDERGEMEENTE ZEIST

De keuze viel dus op Zeist waar in augustus 1745 de Amsterdamse ijzerhandelaar en gemeentelid Cornelis Schellinger de Heerlijkheid (rechtsgebied) Zeist samen met het Slot aankocht. De Heer van Zeist had het recht om de plaatselijke bestuurders te benoemen en aangezien dezelfde Heer nu lid was van de Broedergemeente, konden de Herrnhutters in tegenstelling tot hun ervaringen in IJsselstein hier gevrijwaard van tegenwerking door de autoriteiten volgens hun eigen geloofsnormen leven.

Toch wordt de aankoop van het slot en de Heerlijkheid Zeist door Cornelis Schellinger in 1745 niet gezien als het begin van de Zeister Broedergemeente. De gemeente in Zeist laat namelijk haar historie teruggaan tot de Synode van de Broederuniteit, die onder leiding van Graaf Von Zinzendorf van 12 mei tot 21 juni 1746 in het Zeister Slot werd gehouden. Mogelijk heeft dit te maken met het conflict wat er ontstond tussen Zinzendorf en Schellinger aangaande de zeggenschap over Zeist. De Graaf wilde de feitelijke zeggenschap over Zeist hebben om namelijk de vestiging en opbouw

van de Broedergemeente hier naar eigen inzichten en onafhankelijk van Cornelis Schellinger te kunnen leiden; terwijl daarentegen de Amsterdammer hardnekkig vasthield aan zijn status van Heer van Zeist en eigenlijk ook een serieuze rol als beschermheer van de Broedergemeente wenste te spelen.

De Zeister Broedergemeente neemt een belangrijke plaats in de geschiedenis van Zeist in, al was het alleen maar vanwege haar aandeel in de plaatselijke economie. Was bijvoorbeeld de met de Broedergemeente verbonden en in de jaren zeventig failliet gegane textielgoothandel Van Wees & Weiss niet een belangrijke werkgever in Zeist? Al met al geeft dit overzichtswerk een behoorlijk beeld van de historisch ontwikkeling te Zeist van deze uit het Oostduitse Herrnhut afkomstige geloofsgemeenschap. Een geschiedenis zo nauw verweven met de historie van onze plaats, dat niemand die geïnteresseerd is in het verleden van Zeist dit boek eigenlijk mag missen in zijn of haar boekenkast.

Marcel Roeder

Post Scriptum

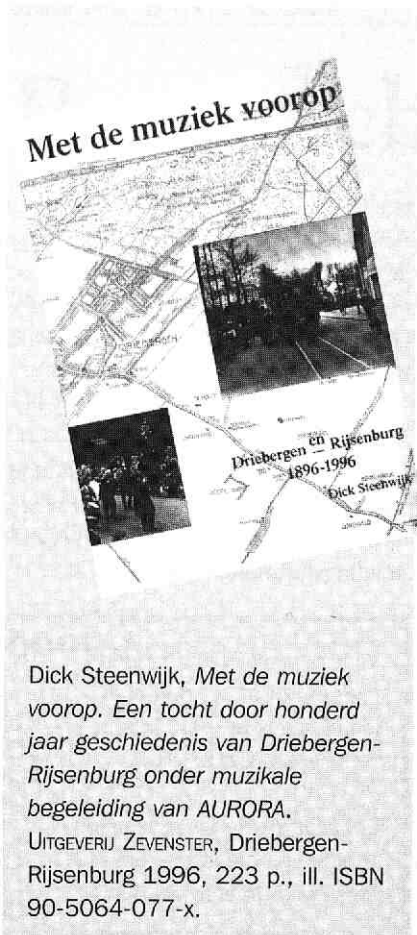
Op pagina 19 in het boek *De Zeister Broedergemeente 1746-1996 bijdrage tot de geschiedenis van de herrnhutters in Nederland* is een regel uitgevallen.

De regels 29 t/m 31 "de eerste twee zendelingen, de Moraviër, David Nitschmann en Leonhard Dober uit Frankeland, werden in 1733 naar het eveneens Deense Groenland uitgezonden." moet worden veranderd in:

"de eerste twee zendelingen, de Moravier David Nitschmann en Leonhard Dober uit Frankeland, werden in 1733 uitgezonden naar St. Thomas. Nu was de dam gebroken. Andere broeders werden in 1733 naar het eveneens Deense Groenland uitgezonden."

Aart de Groot

Aurora in beeld

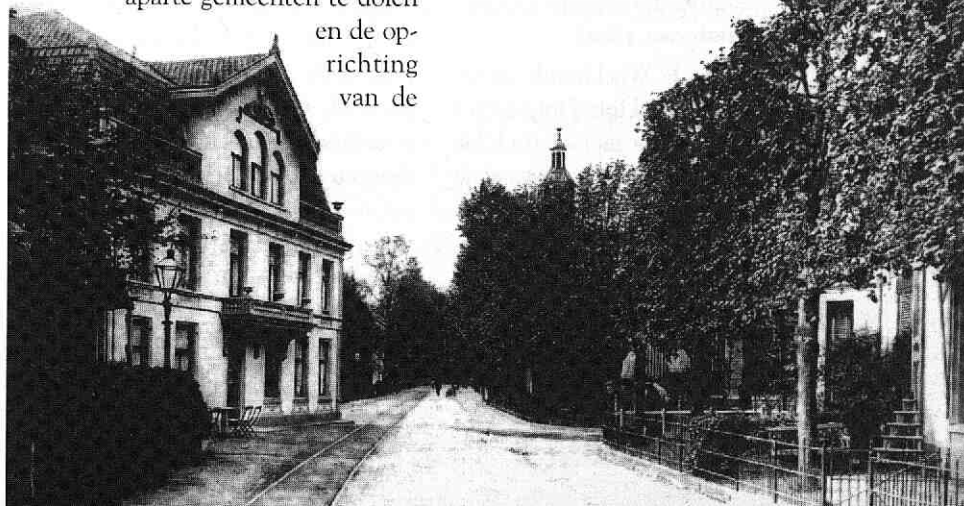
Dick Steenwijk, *Met de muziek voorop. Een tocht door honderd jaar geschiedenis van Driebergen-Rijsenburg onder muzikale begeleiding van AURORA.*

UITGEVERIJ ZEVENSTER, Driebergen-Rijsenburg 1996, 223 p., ill. ISBN 90-5064-077-x.

In het jubileumboek over het honderdjarig harmoniegezelschap *Aurora* beperkt de auteur zich niet tot de geschiedenis van dit Driebergs-Rijsenburgs muziekgezelschap, maar heeft hij het jubileum aangegrepen om tevens de geschiedenis van de dorpen Driebergen en Rijsenburg in de afgelopen honderd jaar te beschrijven. De auteur neemt de lezer mee naar het jaar 1896 om met hem door de dan nog twee aparte gemeenten te dolen en de op-richting van de

harmonie mee te beleven. Vanaf die tijd blijft men door beide plaatsen, die in 1931 tot één gemeente werden samengevoegd, wandelen door honderd jaar lokale geschiedenis. Het is een boek dat blijft boeien en dat men het liefst in een avond wil uitlezen. De goedgekozen, veelal oude foto's visualiseren hetgeen de auteur 'met de pen' zo goed weet te beschrijven.

R.P.M. Rhoen

Activiteiten '97

Lezing 20 juni

Tijdens een lezing georganiseerd door het *Zeister Historisch Genootschap Van de Poll Stichting* zullen op **vrijdag 20 juni** a.s. twee gasten spreken:

- ♦ Mw. dr. W. Chr. Pieterse, directeur van het Gemeentearchief Amsterdam overhandigt (symbolisch) aan de voorzitter de in Amsterdam gemaakte inventaris van het archief van de freules Van de Poll, leden van de Zeister tak van deze familie.

- ♦ De heer drs. B. Woelderink, directeur van het Koninklijk Huisarchief houdt een voordracht met als titel *'De aandacht voor particuliere archieven in de 19e eeuw en het ontstaan van het Koninklijk Huisarchief.'*

Donateurs en introducés zijn van harte welkom. De toegang is vrij. Plaats: Figi (Willem Pijperzaal); aanvang: 15.30

uur, zaal open (met buffet) om 15.00 uur. Consumpties zijn voor eigen rekening.

Amersfoort

Hierbij willen wij nogmaals de aandacht vestigen op het feit dat op donderdag **31 juli** aanstaande, de heer B.G.J.Elias, verbonden aan het museum 'Flehite' te Amersfoort een lezing zal houden over de rijke Amersfoortse geschiedenis, met vertoning van daarbij behorende dia's. De lezing wordt gehouden in de gemeentenzaal van de Evangelische Broedergemeente, Zusterplein 20 in Zeist en zal om 14.30 uur beginnen.

Excursie is volgeboekt.

In aansluiting op deze lezing wordt op donderdagmiddag **14 augustus** aanstaande een excursie georganiseerd naar onder andere de Joriskerk en de Koppel-

poort in Amersfoort. De bus naar Amersfoort vertrekt om 14.00 uur vanaf de parkeerplaats aan de Zinzendorfflaan tegenover de scholen van de Broedergemeente. We hopen om 18.00 uur weer terug te zijn.

Doorwerth

Op **11 oktober** is er een middagexcursie gepland naar "Kasteel Doorwerth". Zie bijgaande brief met aanmeldingsformulier.

Voor belangstellende leden melden wij dat er nog oude jaargangen van het Bulletin verkrijgbaar zijn à f10,-.

Er liggen nog enkele bestelde "Kadastrale atlassen" die nog afgehaald moeten worden.

Boerenschots "Kamp van Zeist"

De onderstaande tekst en melodie vond ik in het boekje *Dansen uit Noord-Holland; dansbeschrijvingen, bladmuziek en aanwullende gegevens van 16 dansen uit Noord-Holland* door Marco Bos en Kees Notenboom, Hilversum, 1983. Dit boekje gaat over traditionele volksdansen uit het genoemde gebied, die vandaag de dag nog steeds worden gedanst door folkloristische dansgroepen zoals die van Schagen. Het gaat hier om een zgn.

boerenschots, een dansvorm die typisch Westfries is, maar het liedje werd - aldus de auteurs - ook in andere delen van Nederland gezongen, soms met een andere tekst. De oudste bron die wij van de melodie kennen is het handschrift uit 1864 van de Friese speelman Andries Kiers (J. Rimmer, *Two dance collections from Friesland*, Groningen, 1978), die het noteerde als 'Kamp van Zijst.' Ongetwijfeld is het lied ouder en de auteurs gaan er vanuit dat het lied in de tijd van

Napoleon door huursoldaten werd gezongen. Misschien zijn er lezers die dit lied of variaties van dit lied kennen of andere traditionele liederen, d.w.z. liederen die niet schriftelijk, maar mondeling werden overgeleverd en waarvan geen tekstdichter of componist meer bekend is, waarin (het Kamp van) Zeist genoemd wordt. Ik hoop met behulp van uw reacties in een later stadium op dit onderwerp te kunnen terugkomen.

Jacky van den Dikkenberg

Ontvangen

Van de heer **A. van Vliet** een briefkaartenalbum "*Souvenirs Albert's dorp*" (Kamp Zeist); Van **mevrouw Tak** uit de erfenis van mevrouw G. van Lunteren de *bijbel van ds. Nahuys*, een *peper- en zoutstel* met afbeeldingen van 'Ma Traite' en het Slot Zeist.

Aankoop

"*Kastelen en buitenplaatsen op en om de Utrechtse Heuvelrug*", getekend door Chris Schut en geschreven door Piet Terlouw.

"*Fabriekswerk*" *industriële erfgoed in de*

Gien knoop meer an me broek; Gien cent meer in me sak, En 't sal so lan-ge nie meer
 du - re. Gien knoop meer an me broek; Gien cent meer in me sak, En 't sal so lan-ge nie meer
 du - re. Strait, broe - ders veur 't lès - te, en we ga - ne naar de kamp van Zaist fal - de - ra.
 Strait, broe - ders veur 't lès - te, en we ga - ne naar de kamp van Zaist.

Van harte welkom!

Nieuwe donateurs

de heer/mevrouw J.W. van Eck	Bunnik	de heer J.A. van den Dikkenberg	Zeist
de heer/mevrouw W. Takens	Zeist	de heer R.W. Heidinga	Doorn
de heer W.H.I. van der Schuyt	Zeist	de heer/mevrouw K.F.G.	
mevrouw De Vries	Beverwijk	Van Tellingen-P. Schop	Zeist
mevrouw H.A.L. Kelder	Zeist	de heer/mevrouw H. Nordholt	Zeist
de heer M.K.M. Wordtmann	Zeist	mevrouw J.A.A. van der Burgh	Zeist
mevrouw J. Berend-van Zetten	Zeist	mevrouw E.C. Swart-Hubée	Heiloo
mevrouw N.H. Boucher-Verloop	Zeist	mevrouw A.C. Posma-Steinberg	Zeist
mevrouw G.T.M. Koper o/g Jansen	Zeist	mevrouw W.F. Bisscheroux-Zijl	Zeist
mevrouw zr. H. Tak	Zeist	mevrouw A. van der Weert	Zeist
mevrouw E. Blinde-van Barneveld	Veldhoven	Schildersbedrijf G. van der Weert	Zeist
de heer/mevrouw H. de Jongh	Zeist	mevrouw A.C. Westhoff-Hubée	Middelburg
de heer D.A. Albrecht	Zeist	mevrouw M.D. van Dijk-Schotanus	Zeist
de heer/mevrouw A. Oldenburg	Leidschendam	de heer F.S.P. Mens	Zeist
de heer/mevrouw M.M. Renes	Zeist	mevrouw L.H. Steenbergen	Zeist
mevrouw A.H. Pronk-Deenik	Zeist	de heer/mevrouw D.C. van Keeken	Zeist
mevrouw W. Gathier-v.d. Burg	Zeist	de heer/mevrouw F. Munnik	Zeist

Stand

Oude stand (maart 1997)	810
Aanmeldingen	31
Opzeggingen/overleden	27
Nieuwe stand (juni 1997)	814

Adres

Aanmeldingen van nieuwe donateurs, adreswijzigingen etc. sturen naar:
 Zeister Historisch Genootschap
 Postbus 342 3700 AH Zeist